

Tajemství lahviček a skvrn

První inkousty se objevily už ve starověkém Egyptě a Číně. Vyráběly se z **uhlíkových sazí** smíchaných s vodou a pojidlem, třeba medem nebo rostlinnou gumou. Takový inkoust byl černý, hustý a poměrně trvanlivý – stačilo ho nanést rákosovým štětcem nebo brkem.

V Evropě se ale od středověku začal používat jiný druh inkoustu – **duběnkový inkoust**, který se stal doslova symbolem psaní po celá staletí, a dokonce si ho lidé připravovali doma ještě do poloviny minulého století! Vyráběl se z drobných útvarů, které rostou na listech dubů – **duběnek**. Ty vznikají, když do listu naklade vajíčko některý druh žlabatky, což je skupina drobných „vosíček“ patřících mezi blanokřídlý hmyz. Strom pak v místě vpichu vytvoří tvrdou kuličku plnou látek nazývaných *třísloviny*.

Duběnky na listu dubu letního.

Lidé zjistili, že právě tyto třísloviny umí se sloučeninami **železa** vytvořit tmavý pigment. A tak se začaly v domácnostech i kláštorech míchat první recepty: rozemleté duběnky se vařily ve vodě, přidával se **síran železnatý** a trochu arabské gumy, která směs zahušťovala. Výsledný inkoust měl modročernou barvu. Ta na papíře postupně tmavla, až zčernala.

Duběnkový inkoust byl oblíbený po celé Evropě – psali jím mniši v kláštorech, učenci, kronikáři i úředníci. Jeho výroba byla tak běžná, že si ho lidé často míchali sami doma. V domácnostech se inkoust uchovával ve skleněných lahvičkách, a když došel, jednoduše se „uvařila“ nová várka.

Nádobce na inkoust se říká kalamář.

Barvy písma

Vedle černých inkoustů se vyráběly i barevné: červené z **drceného hmyzu** (košenily), modré z **azuritu** nebo **indiga**, zelené z **měděňky**. Tyto barvy ale nebyly tak trvanlivé jako duběnková čerň, a tak se používaly spíš na ozdoby, iniciály nebo podpisy.

S rozvojem měst a škol v 18. a 19. století se inkoust stal nezbytnou součástí každé domácnosti. Na českých stolech stávaly malé lahvičky s korkovým uzávěrem a brkem či perem.

Neviditelné inkousty – psaní s tajemstvím

Vedle běžného inkoustu ale lidé znali také **inkousty neviditelné** – používané pro tajné dopisy, dětské hry i špionáž. Už v 17. století se psalo například **citrónovou šťávou**. Když dopis zaschl, písmo zmizelo. Jakmile se však papír nahřál nad svíčkou, nápis se znovu objevil, hnědý a zřetelný.

V době válek a špionáže se používaly i složitější „chemické“ inkousty z roztoků soli, octa nebo železa, které se zviditelnily až po potření jinou látkou.

Od duběnek k propisce

Ve 20. století duběnkové inkousty pomalu zmizely. Nahradily je **syntetické barvy**, které byly levnější a stabilnější. Přesto se původní recepty dochovaly a dnes se k nim někteří lidé vracejí – třeba výtvarníci, kaligrafové nebo nadšenci do historických technik.

Duběnkový inkoust má stále své kouzlo. Jeho barva se mění podle papíru, světla a času, a každý tah brkem má trochu jiný odstín. A když si ho někdo zkusí vyrobit doma, zažije možná stejný pocit jako středověký písař – že se v té malé lahvičce skrývá kousek alchymie, přírody i lidské tvořivosti.